VIKBA32

Informační vzdělávání

Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.

23. 9. 2016

Organizace předmětu

- **Cíle předmětu z pohledu studenta**
  - Teoretický: získat dostatečné kompetence v odborném pojmosloví, modelech IG, standardech, didaktických a metodických přístupech
  - Aplikační: v dílčích krocích aktivizačními metodami výuky v jednotlivých hodinách získat kompetenci **navrhnout metodiku lekce IG, použitelnou v reálné edukaci**

- **Docházka**
  - studenti prezenčního studia: **75 % termínů semestru**
  - studenti kombinovaného studia: **4 z pěti účastí** v termínech pro kombinované studenty: **23. 9., 14. 10., 4. 11.,25. 11.,16. 12. 2016**

Organizace předmětu - úkoly

1.) Kritická četba a esej (rozsah 2 A4 + seznam zdrojů)

Výchozí zdroj: vybraný odborný text v ČJ / Aj / (Nj) – odborný článek o rozsahu minimálně 5 normostran, výzkumná zpráva, **výzkum, kapitola odborné monografie, odborná monografie, on-line konference – podmínkou účast, konference – podmínkou účast**

- **výchozí publikační výstup, s nímž studenti pracují** – obsahově se týká informačního vzdělávání a informační gramotnosti
  - studenti si vyberou konkrétní text / texty, výběr případně konzultují s vyučující předmětu
  - student napíše esej (v podobě kritické analýzy, komparace, syntézy, přehledové studie aj.)
  - studenti **odevzdají do Odevzdávárny v ISu 11. listopadu 2016**

Organizace předmětu - úkoly

2.) Hodnoticí (evaluační) zpráva na základě absolvování aktivity týkající se informačního vzdělávání v libovolné knihovně nebo vzdělávací či jiné instituci

Struktura zprávy: viz sylabus

– Studenti vloží **do Odevzdávárny v ISu nejpozději 16. 12.**

Organizace předmětu - úkoly

- **Úkol syntetizující:**
- Návrh vzdělávací aktivity v konkrétním typu knihovny pro definovanou cílovou skupinu a se vzdělávacím obsahem reflektujícím modely a standardy IG, s návrhem evaluace, s provazbou na standardy IG nebo kutikulární dokumenty
  - Součást zkoušky, bude odevzdáváno průběžně v předstihu před termínem zkoušky

Organizace předmětu

- **Ukončení předmětu**
  - Dobře zvládnutý průběžný znalostní test – **psaný 4. 11. 2016**
  - Zpracované a včas odevzdané průběžné úkoly
  - Kolokvium: písemné
- **Dílčí dobrovolné aktivity k předmětu:**
  - Spolupráce na grantu FRMU Týden informačního vzdělávání (výstup využitelný pro studenty MU)
  - Terénní projekty
  - Praxe, stáže
  - Účast na konferencích
  - Publikace v Inflow apod.

Organizace předmětu

- Prerekvizita předmětu
  - informační gramotnost na úrovni **Kurzu práce s informacemi** (e-kurz MU)

Organizace předmětu

- **Vzdělávací obsah předmětu**
  - Obsah pojmu informační vzdělávání v kontextu
  - Koncepty IV
  - Modely informační gramotnosti a jejich aplikace v IV
  - Cílové skupiny vzdělávání, jejich charakteristika, potřeby, bariéry
  - Kurikulární a strategické dokumenty v provazbě s IV
  - Učící knihovník - pedagogické a didaktické aspekty IV
  - Metodika IV se zaměřením na různé cílové skupiny

Cíle předmětu z pohledu studenta

- **Reflektovat poptávku praxe** po pedagogicko-didaktických kompetencích knihovníků na pozici lektora informačního vzdělávání (korespondují s obsahovou náplní oboru ISK – absolvent bakalářského studia má mít znalost informační gramotnosti v kontextu současného celoživotního vzdělávání a koncepce knihoven)
- **Poznat širší perspektivu zahraničních i českých informačních politik, vzdělávacích a strategických dokumentů a modelů, které se týkají informačního vzdělávání a informační gramotnosti**
- **Porozumět informačnímu vzdělávání** jako cestě/procesu získání či výuky informační gramotnosti, a to v prostředí knihoven všech typů i v prostředí dalších paměťových i vzdělávacích institucí
- **Zužitkovat teoretické poznatky** a **postavit aktivity** informačního vzdělávání podle různých kritérií, s ohledem na cílové skupiny, témata apod., a tedy umět aplikovat didaktiku informačního vzdělávání s ohledem na praxi

Společná aktivita - pretest

- **Zadání:**
  - Vymyslete pro spolužáka pretest s 5 otázkami směřujícími k tématu předmětu
  - Otázky jednoznačné – 3 uzavřené, 2 otevřené
  - K testu si vymyslete klíč správných odpovědí
  - Test zadejte spolužákovi a poté ho vyhodnoťte
  - Vypracování a návrat textu do rukou tvůrce; hodnocení odpovědí
  - Společná reflexe, záznam nejzajímavějších otázek na flip

Vzdělávací prostředí v ČR
(dle společnosti EDUin, 2013)

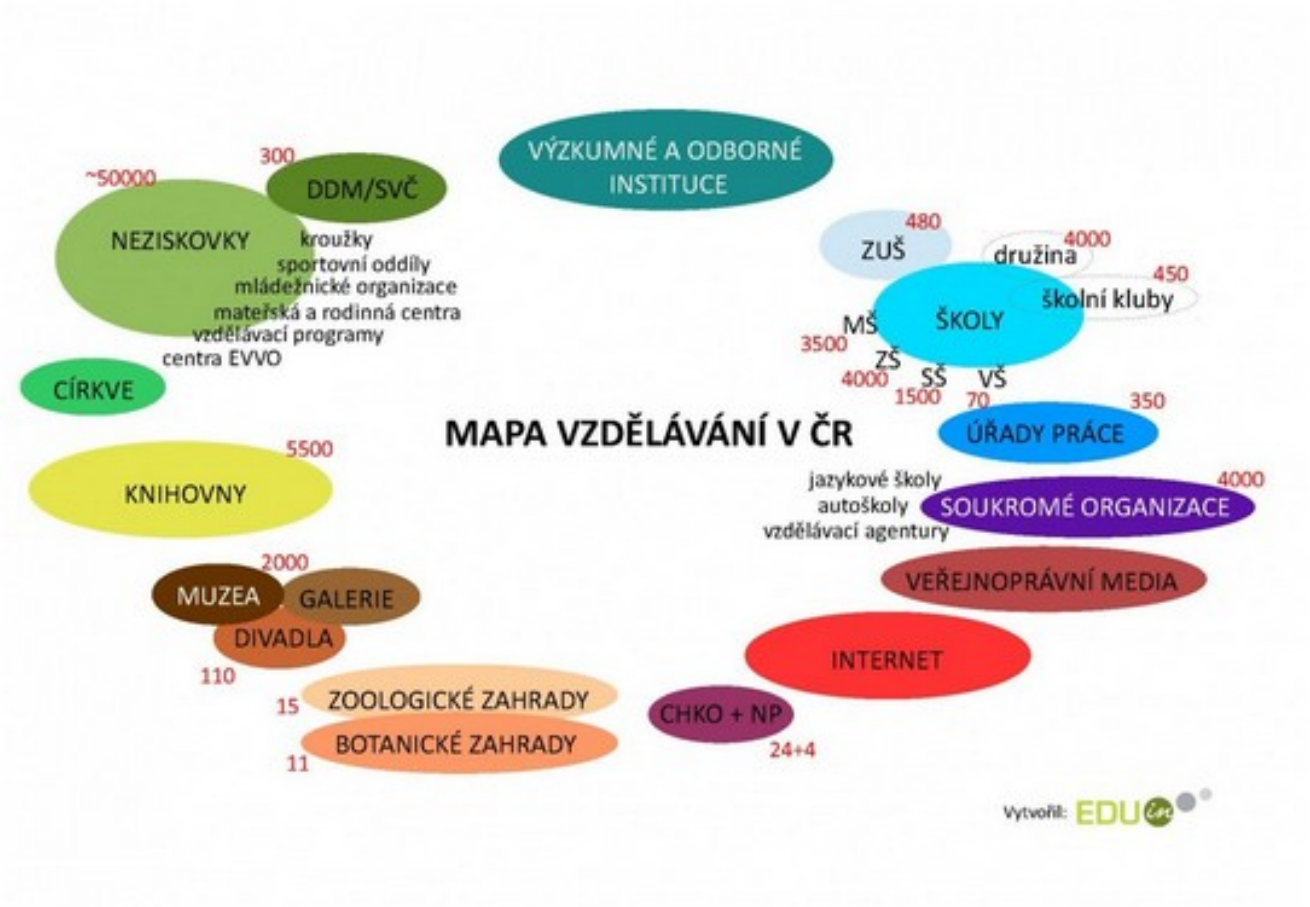

Mapa vzdělávacích institucí a dalších institucí, které realizují v oblasti vzdělávání některé z aktivit v České republice

Základní terminologie

Informační vzdělávání

- **Proces vzdělávání k informační gramotnosti jedince i skupin** (cílový stav informačního vzdělávání)
- Vzdělávání k informační gramotnosti není jednorázovou záležitostí, není omezeno na určitou fázi vývoje osobnosti ani na určitý stupeň vzdělávání
- Je celoživotní proces
- Jedna ze stěžejních činností ve znalostní společnosti
- Zásadní v rozvoji klíčových kompetencí pro kvalitní osobní i profesní život

Edukační obsah informačního vzdělávání = komplexní práce s informacemi

Informační vzdělávání dle studentů VŠ (TIV, KISK 2016)

Záležitost, se kterou se setkáváme každý den, ale mnozí v ní stále tápeme...

***Informační** vzdělávání je vzdělávání v oblasti toho, kde informace vyhledat, jak je zpracovat a efektivně předávat.*

***Informační** vzdělávání je něco, co mi pomůže se lépe vyrovnat s výzvami mého studia:)*

***Informační** vzdělávání vede k informační gramotnosti, která je potřebná ke zpracování širokého kruhu informací.*

***Snaha** naučit někoho, aby dokázal pracovat s informacemi*

***Návod**, jak pracovat s informacemi, aby to dávalo smysl a bylo to efektivní.*

***Informační** vzdělávání není pojmem, je způsobem, jak žít.*

***Jedná** se o vzdělávání v oblastech, která často nejsou součástí učebních osnov jednotlivých studijních oborů.*

Základní terminologie

Informační gramotnost / information literacy / IG

- Obecně:
  - informační gramotnost je znalost a uvědomění si, kdy a proč potřebujeme informace (definování informační potřeby), kde můžeme informace najít a jak je máme vyhodnotit, použít a etickým způsobem sdělovat

Základní terminologie

Informační gramotnost - konkrétněji

Paul Zurkowski – poprvé použil pojem IG **(1974**)

- Informačně gramotný je jedinec *připravený používat informační zdroje při práci, který se při řešení problémů naučil využívat širokou škálu technik a informačních nástrojů stejně jako primární zdroje*

Odborná komise IVIG (Informační výchova a informační gramotnost) při AKVŠ (Asociaci knihoven vysokých škol) - 2007

- Informační gramotnost chápána jako *funkční gramotnost v informační společnosti, společnosti založené na rozvoji technologií. K funkční gramotnosti proto přidáváme ICT gramotnost jako schopnost uživatelské práce s počítačem (a dalšími nástroji) a sítěmi (zejména internetem), zdůrazňujeme však, že práce s ICT je vždy práce s nástroji a podporuje ostatní složky informační gramotnosti.*

Základní terminologie

Informační gramotnost

- Nejčastěji používaná definice informační gramotnosti: zveřejněná roku 1989 ve zprávě Komise pro informační gramotnost (vytvořená v rámci Asociace amerických knihoven **– ALA**):
- **"K dosažení informační gramotnosti musí být jedinec schopen rozeznat, kdy potřebuje informace, a dále je vyhledat, vyhodnotit a efektivně využít. Informačně gramotní lidé se naučili, jak se učit. Vědí, jak se učit, protože vědí, jak jsou znalosti pořádány, jak je možné informace vyhledat a využít je tak, aby se z nich další mohli učit. Jsou to lidé připravení pro celoživotní vzdělávání, protože mohou vždy najít informace potřebné k určitému rozhodnutí či k vyřešení daného úkolu."**

Základní terminologie

Gramotnost - v přeneseném významu nějaká konkrétní znalost či dovednost, resp. soubor znalostí či dovedností

Funkční gramotnost (vztažená ke kulturnímu kontextu) - schopnost takové znalosti či dovednosti použít, schopnost aktivně participovat na světě informací

Rozčleněna do tří složek:

- **gramotnost literární** - schopnost nalézt a porozumět informaci z textu
- **gramotnost dokumentová** - schopnost vyhledat a využít přesně definovanou informaci
- **gramotnost numerická** - schopnost manipulovat s čísly

+ jazyková gramotnost

+ **přesah** - etický přístup a znalost právních aspektů (použité zdroje je třeba citovat a zacházet s nimi s ohledem na autorské právo)

Základní terminologie

Přístup k informační gramotnosti dle IVIG

Základní terminologie

KLÍČOVÉ KOMPETENCE (dovednosti)

- integrované schopnosti a dovednosti uplatňované v profesním i osobním životě
- **nejsou striktně vázány na jednotlivý obsah učiva** v kurikulárních dokumentech (tedy dokumentech vytvářejících vzdělávací obsah / osnovy v primárním, sekundárním i terciárním školství), jsou **součástí obecného základu vzdělání jedince v informační společnosti**:
  - komunikativní dovednosti, včetně znalosti cizích jazyků; personální a interpersonální dovednosti;
  - schopnost řešit problémy a problémové situace;
  - schopnost využívat při řešení problémů matematických postupů;
  - **schopnost využívat informační technologie, pracovat s informacemi!**

Základní terminologie

Kompetence informačně gramotného člověka

- identifikuje informační potřeby,
- volí nejvhodnější strategii pro získání informací ,
- využívá odpovídající zdroje a informační systémy,
- v informačních zdrojích vyhledá požadované informace,
- získané informace kriticky hodnotí,
- informace vhodně zpracuje a využije,
- informace zprostředkuje jiným lidem v různých podobách a prostřednictvím různých technologií,
- posuzuje morální a právní aspekty využívání informací

Základní terminologie

Informační vzdělávání – kde se děje

Formální oblast vzdělávání:

- MŠ (preprimární stupeň), ZŠ (primární stupeň), SŠ (sekundární stupeň), VOŠ + VŠ (terciární stupeň)

Neformální oblast vzdělávání:

- knihovny, volnočasová centra, neziskové organizace, spolky apod.
- specifikum informačního vzdělávání: různé cílové skupiny mají rozdílné potřeby v tématech informačního vzdělávání a v míře osvojení kompetencí informačně gramotného jedince

Základní terminologie

Informační gramotnost v prostředí VŠ

Jedna z nejvýznamnějších oblastí obecné akademické edukace

- **Cíle:**
  - 1) vybavit absolventa vědomostmi a dovednostmi tak, aby měl lepší uplatnění na trhu práce,
  - 2) aspekt směřování dovnitř univerzity, růst kvality a excelence VŠ (studenti budou schopni lépe dohledávat zdroje, samostatně se rozvíjet nebo psát lepší kvalifikační práce a grantové žádosti)
  - 3) rozvoj informační společnosti směrem k aktvnímu občanství, kritickému myšlení či umění

Strategické dokumenty a rozvoj (také) informačního vzdělávání

Národní program rozvoje vzdělávání – Bílá kniha

- schválený vládou v r. **2001**
- rozvoj vzdělávací soustavy, avšak se zřetelem k celoživotnímu učení

„Vzdělávání pro každého po celý život“

- zaměřen na uspokojování vzdělávací potřeby dětí, mládeže a dospělých odpovídajícím usměrňováním kapacit ve školách a dalších vzdělávacích zařízenich
  - zajištěna dostupnost všech úrovní vzdělávání a poskytována spravedlivá příležitost k maximálnímu rozvoji různorodých schopností všech jedinců v průběhu celého života

Strategické dokumenty a rozvoj informačního vzdělávání

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice - MŠMT **v r. 2005, v r. 2007**

- rozvoj celoživotního učení jako podmínky ekonomického a společenského rozvoje
- celoživotní učení nadřazeným pojmem pro počáteční i další vzdělávání
- v kontextu počátečního vzdělávání je **koncept celoživotního učení** stavěn do protikladu s tradiční jednorázovou, úzce zaměřenou přípravou na konkrétní povolání

Strategické dokumenty a rozvoj informačního vzdělávání

České dokumenty a publikace

- Státní informační a komunikační politika e-Česko 2006. Praha: Ministerstvo informatiky České republiky 2006.

- iniciativa v rámci Akčního plánu *eEurope 2005;* objasňuje význam informační společnosti a její prioritní oblasti, mezi něž zahrnuje také informační vzdělanost, problematiku informační gramotnosti, e-learningu a řešení problému digital divide; součástí dokumentu je akční plán.

- Strategie celoživotního učení ČR. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 2007.

- dokument definuje základní pojmy, analyzuje současný stav v oblasti celoživotního učení v ČR, definuje priority dalšího vývoje a předkládá návrhy řešení. Pojem informační gramotnost se v dokumentu nevyskytuje.

Strategické dokumenty a rozvoj informačního vzdělávání

- Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol na období 2006 - 2010.

- definuje hlavní úkoly rozvoje vysokého školství v určeném období v souladu se státní vzdělávací politikou; dlouhodobý záměr je každoročně aktualizován a doplňován; soustřeďuje se i **na celoživotní vzdělávání** a **distanční a kombinované** formy vzdělávání, které zvláště vyžadují jistou úroveň informační gramotnosti.

- Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2011-2015. Praha: Ministerstvo kultury České republiky 2011.

- Koncepce zdůrazňuje úlohu knihoven v procesu **celoživotního vzdělávání** a podporu vzdělávání na internetu a navrhuje vytvářet podmínky pro zajištění informační výchovy uživatelů ke zvýšení jejich funkční gramotnosti. V současnosti se připravuje koncepce na období 2016-20.

- Koncepce informačního vzdělávání na vysokých školách v České republice. Doporučující materiál Asociace knihoven vysokých škol ČR. Praha: AKVŠ IVIG 2008.

- Koncepce je určena akademickým funkcionářům, vysokoškolským pedagogům a vysokoškolským knihovníkům; vysvětluje význam informační gramotnosti, zdůvodňuje implementaci informačního vzdělávání do učebních plánů, popisuje priority a opatření k jejich dosažení. Její součástí je návod, jak postupovat při přípravě projektů na podporu informační gramotnosti.

Strategické dokumenty a rozvoj informačního vzdělávání

- Zahraniční strategické dokumenty týkající se rozvoje a podpory informačního vzdělávání a gramotnosti:

http://www.infogram.cz/findInSection.do?sectionId=1114&categoryId=1127

Formální školství a informační vzdělávání v celoživotním učení

- Počáteční vzdělávání musí tvořit základy k dalšímu vzdělávání, tzn. žáky vybaví **funkční gramotností a klíčovými kompetencemi** (komunikace, týmová práce, schopnost učit se, schopnost řešit problémy, ICT, informační gramotnost apod.) – nástrojem je výzkum OECD **PISA**
- Klíčové kompetence se dosud **nestaly integrální součástí kurikula** - jejich rozvíjení totiž vyžaduje zásadní změnu pojetí výuky

Další strategické dokumenty pro rozvoj celoživotního vzdělávání a IG

- Strategie **digitální gramotnosti** ČR do roku 2020 (platná od r. 2015), MPSV, MŠMT
  - http://www.mpsv.cz/files/clanky/21499/Strategie_DG.pdf

- Strategie **digitálního vzdělávání** do roku 2020 (platná od r. 2014), MŠMT
  - http://www.msmt.cz/ministerstvo/strategie-digitalniho-vzdelavani-do-roku-2020

Doporučené zdroje – odkazy výběr

- Strategické dokumenty:
  - Strategie **digitální gramotnosti** ČR do roku 2020 (platná od r. 2015), MPSV, MŠMT
    - http://www.mpsv.cz/files/clanky/21499/Strategie_DG.pdf
  - Strategie **digitálního vzdělávání** do roku 2020 (platná od r. 2014), MŠMT
    - http://www.msmt.cz/ministerstvo/strategie-digitalniho-vzdelavani-do-roku-2020
  - Strategie vzdělávací politiky ČR 2020
    - http://www.msmt.cz/ministerstvo/strategie-vzdelavaci-politiky-2020